

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

Per Tomeu Calafell

Els textos que hem triat, hem procurat que fossin senzills i bons d'entendre.

Per ventura ens hem estès un poc massa; però creim que aquesta amplitud donada a les Cròniques, pot quedar justificada per la importància d'aquestes dins la literatura medieval catalana, i també per la manca de textos històrics en una selecció literària destinada a la darrera etapa de l'E.G.B.

Es un fet massa comprovat que qualsevol text històric, és capaç de despertar un interès molt més fort dins el nin, o l'adolescent; simplement perquè té una acció molt més viva i dinàmica.

De les quatre grans Cròniques hem escollit aquells fragments que poguessin tenir una especial significació per a nosaltres, és a dir, especialment referits a Les Illes.

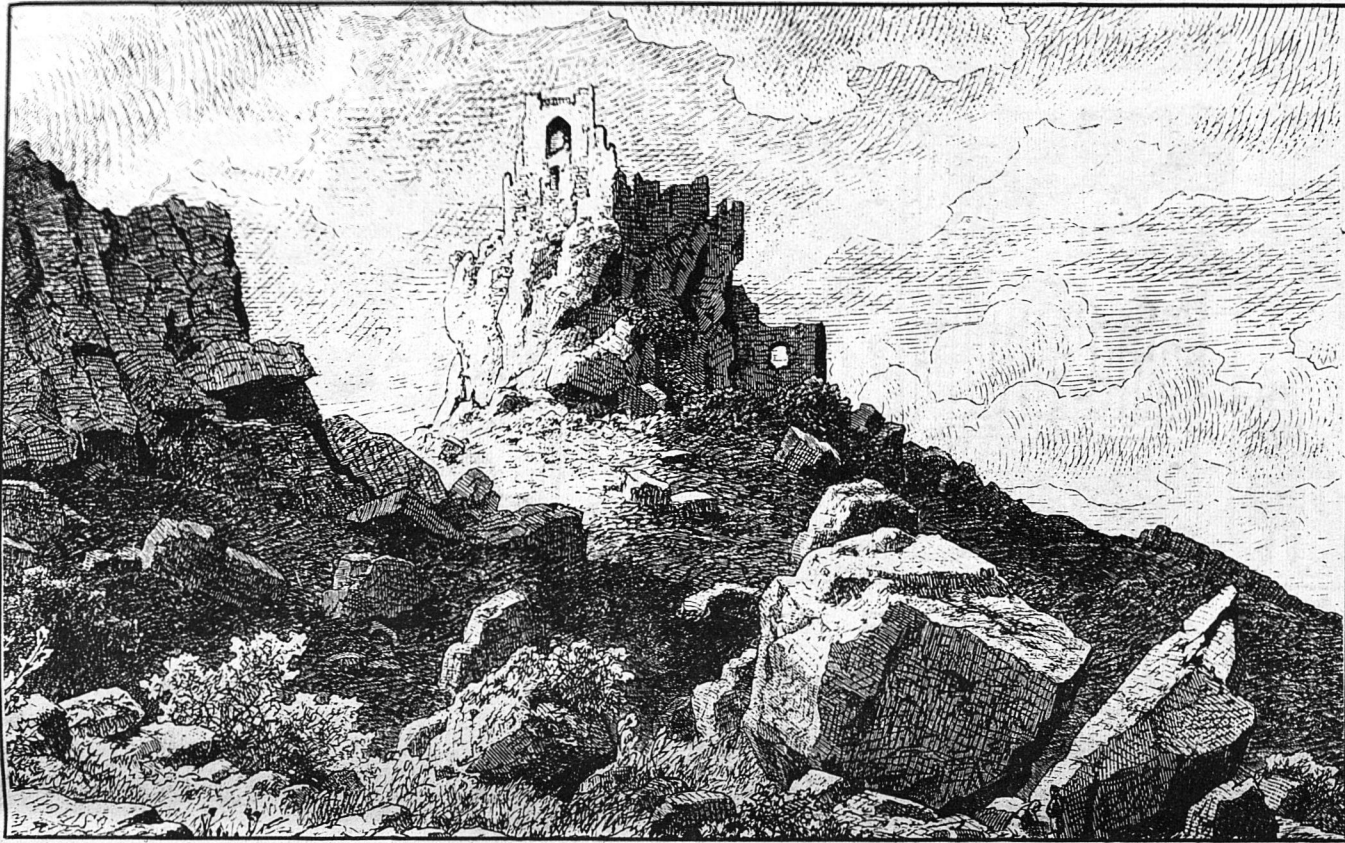
Començem per la "Conquesta de Mallorca", ja que aquesta és el pilar central i bàsic sobre el qual s'hi assenta la nostra llengua i cultura. Li dedicam la part més extensa dels comentaris. Ens remuntam al famós sopar de Tarragona, on fou decidida la conquesta de Mallorca per Jaume el Conqueridor. Seguidament s'esdevenen altres fragments narratius, com són: el desembarc a Santa Ponça, l'assalt a la ciutat, la fuita dels sarraïns a les muntanyes; i acabam amb el passatge, tan entranyable, de la despedida del rei En Jaume.

Hem de dir que, si bé els textos que hem anomenat són fragments, i representen distints moments de la conquesta, hem procurat de tal manera entreteir-los, que ens donin una visió unitària d'aquesta part de la Història de Mallorca. Per aqueix motiu hem juntat alguns passatges de les Cròniques de Jaume I i de Bernat Desclot. I que són els dos que més ens parlen de la Conquesta de Mallorca. El fet de tenir-los junts, també ens serveix per poder-los comparar i veure les seves diferències i semblances.

Per tal que no ens quedàs un tipus de comentari eixut, hi hem inserit alguna llegenda de la Conquesta de Mallorca i algun poema. La llegenda per referir-nos a tota la nostra tradició popular. El poema per donar-nos a conèixer una visió més actualitzada d'aquell fet tan important. Mesclant ambdós realitat històrica amb fantasia i element meravellós.

Tot això pel que respecte a les cròniques de Jaume I i Bernat Desclot.

En quant a les cròniques de Ramon Muntaner i Pere el Cerimoniós, ens referim a elles per separat, per tal d'adequar-nos a aquells fragments que són més característics dins tota la seva obra. De Ramon Muntaner tenim el fragment de la coronació de Jaume II (fill de Jaume I) i la conquesta de Menorca. De Pere el Cerimoniós, uns fragments referits a les

lluites tingudes amb el rei Jaume III de Mallorca.

D'aquesta manera creim que s'han pogut lligar aquells texts de les Cròniques que tenen una relació més directa amb la Conquesta i successius esdeveniments. Com també els tres reis més importants del regne de Mallorca

Abans dels comentaris hi ha una introducció general a les Cròniques que ens permetrà tenir una visió més o menys ampla d'aquestes, dels fets que contenen i dels seus probables autors.

Ja per acabar, direm que tot aquest material, i que sense dubte es pot millorar, ens podrà servir de molt a les escoles sempre que li donem un caire actual i viu.

Recordem que dins la història, l'aspecte vivencial és important.

LES CRONIQUE

¿Qui no ha sentit parlar, al menys alguna vegada dins la seva vida, d'una crònica? I de les cròniques catalanes? Encara que així sigui, sempre hi ha alguns punts que no estan del tot clars. Això és el que intentem fer ara en aquestes retxes.

En primer lloc, què és i que representa una crònica? Comencem dient que és un text històric; ara bé, no un text històric en el sentit que ho pugui esser un manual d'història actual que tots coneixem.

La crònica és la forma més simple de la historiografia. Representa la tendència més natural i instintiva a deixar reflexats, de manera fidel, els fets més importants de la vida d'una nació. Va a ser una conservació dels documents per tal de donar-los una perpetuïtat, és a dir, perquè els pu-

guin conèixer altres gentes d'altres temps posteriors.

ON ES GUARDAVEN AQUESTS DOCUMENTS?

Estaven guardats a les cancelleries, i que en llenguatge dels nostres dies vendrien a esser "Les Corts"

La crònica és, per tant, una de les primeres manifestacions literàries d'un poble o nació; però també hi ha uns altres tipus de manifestació, que ajuda, al mateix temps, a fer més atractiva una crònica. Aquesta és la que anomenam poesia èpica, i que constitueix un dels primers gèneres de la literatura d'un poble.

Aquesta poesia èpica i heroica, que conta els fets llegendaris, estava escrita en vers, i solia esser recitada de viva veu, de memòria, per uns narradors de gesters anomenats

JOGLARS

Als orígens dels pobles civilitzats, la poesia i la història es troben unides formant un tot. Tots coneixem, per exemple, per citar-ne algun, el poema castellà "Mío Cid". També n'hi ha d'altres d'aquest tipus a països estrangers, com el poe-

ma francès "Chanson de Roland". En aquests poemes llegenda i història, estan totalment entremesclades.

Però resulta que als Països Catalans sols ens ha perdurat, com a forma d'historiografia primitiva, la crònica rònega o la crònica amb elements èpics i llegendaris. De l'èpica no en sabem res.

¿Quan apareixen les més antigues mostres de textos històrics? Es quasi bé al final del segle XIII quan en trobam alguns.

Entre ells hem de citar

una traducció de la crònica en llatí "De rebus Hispaniae", La Crònica d'Espanya", i una altra que duu per títol "Gesta Comitum Barcinonensium", "Crònica dels comtes de Barcelona". En aquesta darrera hi trobam ja mesclats molts d'elements llegendaris i trossos de textos versificats en prosa.

UNA CRONICA és per tant com una EPOPEIA, però amb més respecte a la veritat, ja que no té tants d'elements meravellosos i fantàstics.

LA CRONICA DE JAUME I O LLIBRE DELS FEYTS

Aquesta crònica narra els fets més importants de la vida del rei En Jaume, El Conqueridor, des del seu naixement l'any 1.207 fins a la seva mort, l'any 1.276.

—Qui va esser l'autor d'aquest llibre? Veim, en primer lloc, que està escrit en primera persona plural, la qual cosa ens diu que es tracta d'una autobiografia (o sigui, de la vida del rei contada per ell mateix). I això ens fa suposar que, quasi amb tota seguretat, foub redactada pel mateix rei, o, al menys, la va dictar o dirigir als seus auxiliars.

—Com està dividit el llibre? quines parts compren? En aquesta crònica no hi trobam una divisió clara del llibre en capítols com a altres cròniques; però degut a les conquestes i a altres esdeveniments de la vida del rei, l'obra es pot dividir en cinc parts:

1. Infància del rei
2. Conquesta de Mallorca

(Continúa a pàg. següent)

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

(Ve de pàg. anterior)

3. Conquesta de València
4. Conquesta de Murcia
5. Darrers anys del seu regnat.

—¿En quina època fou escrita la Crònica i quina era la seva finalitat?

La gran majoria dels entesos creuen que va esser escrita en dos moments del regnat de Jaume I, compresos entre els anys 1.244 i 1.274, quasi al final del seu regnat, sobretot la darrera part del llibre.

El fet que fos escrita cap als darrers anys de la seva vida, ens fa veure més clarament que la Crònica tenia com a finalitat servir com a llibre de text en l'educació dels infants reials (intenció didàctica).

—¿Quines foren les fonts o els orígens d'aquesta Crònica?

Aquest aire de novel·la que trobam a mesura que anam llegint el llibre, fa pensar que l'autor va utilitzar una o més cançons de gesta prosificades, o sia, aquelles cançons que anaven cantant els joglars, pels carrers i places, pregonant les heroicitats i grandeses dels herois (en veurem algunes mostres més endavant).

Es tracta, en realitat, de poemes narratius, populars de caràcter històric. Hi ha també, sense dubte, documents i possiblement algun text històric ja existent.

Aquesta mescla d'èpica (elements fantàstics i llegendaris) i d'història són els que constitueixen la Crònica de Jaume I. Quins són els temes que destaquen? Hem de citar la CONQUESTA DE MALLORCA, el SETGE DE VALENCIA, les relacions amb CASTELLA i les intrigues familiars dels darrers anys del rei.

* * *

PARLEM UN POC MES DE L'ÈPICA. Els fragments que parlen de la conquesta de Mallorca, reflexen una acció molt viva i dinàmica; d'esperit llegendari i novel·lesc. Citem per exemple el fragment narratiu que parla de la partida de l'estol de Salou. L'arribada a Mallorca. L'episodi en què els cristians són descoberts pels sarraïns. L'inici de la discussió entre D. Nuño i els Montcada. La mort heròica dels Montcada al camp de batalla, etc. Això ens fa veure que l'èpica, al contrari de la història, parla dels fets individuals i concrets, i per tant, és més viva i emocionant.

Tot aquest to èpic que trobam a la crònica és degut a unes primitives narracions recitades en vers i de les quals hi ha deixalles a la Crònica, sobretot, als episodis que hem dit abans.

* * *

Quines característiques té la crònica de Jaume I? En primer lloc objectivitat, o sia que està basat en la realitat dels fets que conta.

Fa parlar els personatges en la seva pròpia llengua: aragonès o castellà, llengua d'oc o francès, àrab, etc.

Per altra banda té un pronunciat caràcter moralitzador; en motils de passatges parla de Déu, de la Verge Maria. El mateix rei diu que són dos els ideals que el mouen a escriure: la glòria

i la grandesa del seu regne i la glòria de Déu.

Una altra característica és la gran capacitat d'observació psicològica que posseeix: com són i com actuen els personatges.

Un altre tret característic és la multitud d'anècdotes que hi ha, plenes de petits detalls; per exemple, aquella de l'oronella que té el niu al pavelló reial. El rei mana que no llevin el niu, sino que esperin que l'oronella se'n vagi amb els seus fills.

De les quatre cròniques, la de Jaume I és la més viva i realista, i fins i tot la més èpica.

L'escriptor de la Crònica té la qualitat de saber observar i penetrar profundament dins la vida dels seus personatges i conèixer-los a

LA CRONICA DE
BERNAT DESCLOT.
Aspectes generals

Aquesta crònica conta els

capítols anteriors al regnat de Jaume I, les fonts són llegendàries. En contar la vida del Conqueridor, les fonts són, principalment, historiogràfiques, basades en la història (hi ha una clara influència del llibre dels Feyts). Finalment, els capítols dedicats al regnat de Pere el Gran es basen en records personals de l'autor, i, en alguns moments, en fets presenciats per ell mateix.

QUIN ES EL PLA
GENERAL DE L'OBRA?

Els esdeveniments del regnat de Jaume I, especialment LA CONQUESTA DE MALLORCA.

Els fets que succeïren durant el regnat de Pere II. Els capítols dedicats a aquest rei ocupen la part més ampla del llibre, noranta-cinc capítols.

tileta, esperit de sacrifici, rectitud, fermesa, etc., eren les seves qualitats més grans.

La grandesa de la figura de Pere el Gran, fa que l'autor (que l'ha conegut personalment) parli d'ell amb apassionament i entusiasme; però això no vol dir manca d'objectivitat en tot allò que conta.

Altres personatges també importants dins l'obra són: Jaume I, Ramon Folch de Cardona i Roger de Llúria. Els coneixem a través de les seves paraules (en els diàlegs), gests i reaccions.

Per acabar assenyalant la gran força dramàtica i emocional que té la Crònica. Abunden els passatges lírics (amor a la terra catalana). Tot això amb un llenguatge precís i clar.

(1) Cal destacar també la gran qualitat dels seus dià-

molts de passatges, un dels principals actors de la Crònica.

La Crònica comença amb el naixement de Jaume I, quan encara Ramon Muntaner no havia nascut. Ell en aquest moment no ens pot contar el que ha vist, sinó sols allò que ha sentit per boca dels altres. Es, per tant, en aquesta part del llibre on hi trobam unes narracions més fantàstiques.

Segurament que l'autor per compondre aquesta part, es valgué d'aquelles cançons dels joglars que devien circular entre la gent de l'època, que contaven les gestes dels grans herois. Als primers capítols s'hi han detectat algunes d'aquestes cançons de gesta prosificades.

Històries meravelloses de caràcter sobrenatural o llegendari n'hi ha un bon splot.

La vida de Ramon Muntaner la podem conèixer bastant bé, si seguim la Crò-

quial que empra. Ramon Muntaner en la seva Crònica. Realment va escriure la crònica perquè fos escoltada per la gent, per llegir-la en públic. L'escriu per tant, en la llengua del carrer, aquella que parla el poble. Sembla com si estàs conversant amb la gent; és per això que tantes vegades repeteix aquella expressió: Què us diré? Ara oïrets". Es també freqüent l'ús de dites populars, refranys i proverbis. Fins i tot, les exageracions responen a aquest llenguatge familiar i que li dona més gràcia i vivacitat. Segurament es feia de la següent manera: hi havia algú que llegia en veu alta, mentre la gent escoltava. I si ho recordam, això és bastant semblant al que feien els joglars, si bé aquests recitaven a les places públiques. La crònica, en canvi, devia esser llegida i escoltada en un ambient més familiar, devora el foc, després de dinar o asseguts en terra en una explanada

LA CRONICA DE
PERE EL CEREMONIOS

Quan el rei Pere el Ceremonios (Pere III de Catalunya-Aragó) es decidí donar a conèixer els fets esdevinguts durant el seu regnat, tingué present la crònica del seu rebesavi Jaume I (Llibre dels Feyts). Segurament que la idea d'escriure la crònica degué venir d'un fort anhel d'imitació.

El mateix rei ens diu a la seva crònica: "Aquest diumenge, a hora de prim so, nos encara no erem gitats e legiem lo llibre o Crònica del Senyor rei En Jaume, tresavi nostre, e venc un correu de prohòmens de Berga..." (Aquest diumenge, al capvespre, encara no havíem anat a jaure i llegíem el llibre o Crònica del Senyor rei En Jaume, rebesavi nostre, i va venir un correu de prohòmens de Berga...)

Aquesta crònica és la menys extensa de les quatre cròniques i la que fou escrita més tard. Està feta en un to més seriós, oficial (sembla una col·lecció de documents) i està cronològicament ordenada. Podríem dir que és la més històrica de les quatre; ara bé, està enfocada des d'un punt de vista molt personal del rei (és molt subjectiva). Això ens permet conèixer bastant bé la manera d'actuar de Pere el Ceremonios.

La crònica de Pere el Ceremonios està dividida en sis capítols. Els més importants són el que tracten del SUCCESSORS DE JAUME II, de la USURPACIO DEL REGNE DE MALLORCA i de LES GUERRES AMB CASTELLA.

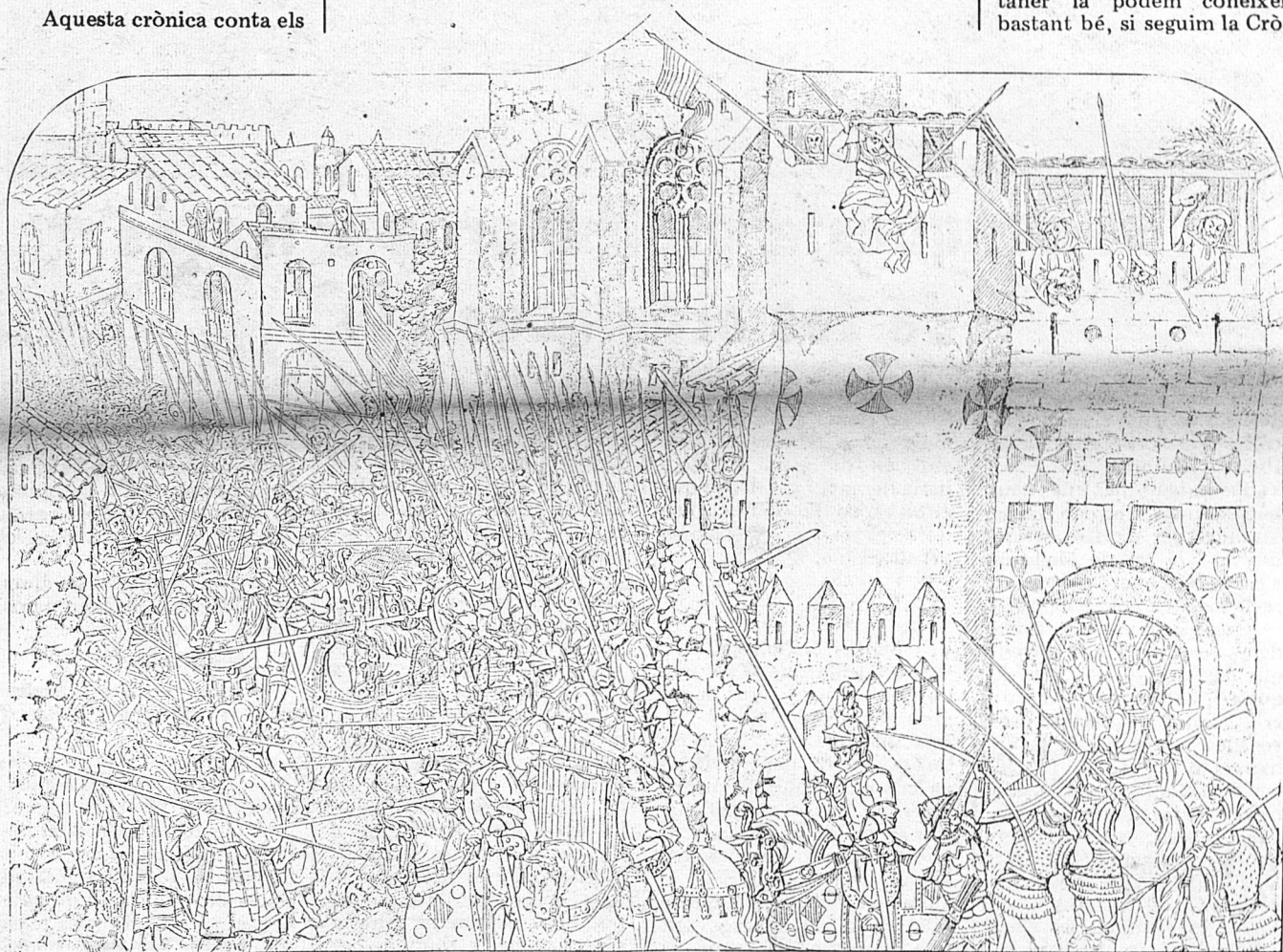
La història fou una passió molt grossa pel rei Pere III. Es, en realitat, un enamorat d'aquesta. No sols l'escriu, sinó que a més la visqué personalment.

Segurament que Pere el Ceremonios, en escriure la seva crònica (encara que sigui de forma autobiogràfica) es valgué d'uns col·laboradors. Un dels més destacats va esser un tal Bernat Desclot.

QUINA ERA LA MANERA
D'ESSER D'AQUEST REI?

En alguns passatges de la

(Continúa a pàg. següent)

ENTRADA DEL REI EN JAUME A LA CIUTAT DE MALLORCA
(IP en retollet del segle XV existent en el nostre Museu)

CARACTERISTIQUES
DEL LLIBRE

Ja hem dit abans que la informació que dona aquest llibre es basa en la exactitud dels fets que conta. Es, aquesta, per tant, una de les característiques principals de la Crònica de Desclot.

Una altra característica important que trobam és la historicitat de la narració, encara que al principi hi pugui haver narracions llegendàries.

Te també un gran esperit patriòtic i popular. Quasi segur que es van utilitzar poemes narratius de caràcter popular. (1).

LA FIGURA DEL
PROTAGONISTA:
Pere el Gran

L'heroi de la crònica és el rei Pere el Gran d'Aragó, que només va regnar durant 10 anys, però la seva fama es va estendre per tot arreu. Generositat, simpatia, lleialtat, magnanimitat, gen-

legs que es caracteritzen per la naturalitat, i la seva gran habilitat a exposar-los. Sembla que coneix perfectament les persones.

La Crònica de Desclot, immediatament després de la seva redacció, va tenir una gran difusió i popularitat. Prova d'això és el gran nombre de manuscrits que es coneixen.

Desclot ha rebut el títol de cronista model de l'Edat Mitjana.

* * *

LA CRONICA
DE RAMON MUNTANER

La Crònica de Ramon Muntaner, escrita per ell mateix, és la més llarga i la més popular de les quatre grans cròniques catalanes.

Muntaner ens conta al principi del seu llibre que la principal finalitat per la qual escriu, és la de contar les meravelles que ha vist i les aventures que ha viscut. Ell és, precisament, en

nica passa a passa. Va néixer a Perelada (València) l'any 1265. I la seva vida, ja des de ben petit, va esser molt agitada. Se'n va del seu poble a cercar fortuna i només tenia vint anys quan el trobam present part en la conquesta de Menorca. També participa amb l'expedició de la Companyia Catalana a Orient. Tots aquests episodis ens els conta en la Crònica i és aquí on hi trobam el major interès històric, literari i emocional. Morí a Eivissa l'any 1.336, quan encara no tenia 60 anys.

QUE ES EL QUE MES
CRIDA L'ATENCIO EN
AQUESTA CRONICA?
Hi ha dues coses que cal observar profundament a la Crònica de Muntaner.

La primera és la lloança a Catalunya i als catalans. Tots parlen català de la mateixa manera. Quantes vegades repeteix aquella frase: "lo bell catalanesc del món", i que és un elogi dirigit a la llengua catalana.

La segona, i que és una conseqüència de la primera, és l'estil directe i col·lo-

(Ve de pàg. anterior)

Crònica podem descobrir com era ell. Ho podríem resumir d'aquesta forma:

- personalitat dominant
- autoritari i intemperant
- li agradava donar ordres
- donat al luxe i l'etiqueta
- venjatiu

Les relacions d'aquest rei amb el rei Jaume III de Mallorca no foren gaire bones (ho veurem en comentar-ne alguns fragments—. Aquestes relacions, que varen esser una verdadera pugna entre ambdós reis, estan exposades al capítol tercer, que és el més extens.

En algunes escenes la tensió arriba a fer-se molt forta. Pere el Cerimoniós està disposat a fer qualsevol cosa per a apoderar-se de Mallorca i derrocar el rei Jaume III, i així ho aconseguirà. Aquest rei morí en una batalla anomenada "Sa Batalla de Lluçmajor".

Aquest llibre tercer té un caràcter molt personal i ve a ser un dietari de campanya, en el qual es segueixen fidelment, setmana per setmana, i algunes vegades dia per dia, els principals incidents de l'empresa.

Ja per acabar direm que les CARACTERÍSTIQUES més importants del llibre són:

- Parcialitat am que el monarca jutja els fets de la seva acció política.
- L'exposició cruel de les venjances d'aquest rei (és per això, que es anomenat també Pere el Cruel, o Pere el del Punyalt).
- Gran sentit realista. Així com la crònica de Muntaner era molt fantasiosa, aqueixa no conté res que sigui meravellós i romanesco. Precisió en la observació de detalls (per exemple quan conta una indisposició que li produïren les figures, la fruita més estimada per ell).
- Té un gran amor a l'exactitud.

Aquesta és un poc la visió general de la Crònica escrita o dictada per Pere el Cerimoniós, i de la qual en comentarem alguns fragments.

Es aquest un fragment del parlament que feu el rei a Barcelona, per tal de convèncer als barons, homes de ciutats i viles i prelats de Catalunya i Aragó, en la finalitat de dur a terme la conquesta de Mallorca.

Com veim en aquesta crònica, el cronista Desclot emprà un llenguatge molt directe, aquelles mateixes paraules en què el rei es dirigí a les seves gents a les festes de Nadal. Es un to dialogat.

Passem ara al famós SOPAR DE TARRAGONA

Diu el text:

TEXT ANTIC

E sus quan nós haguem prop de menjar, llevaren-se paraules entre ells.

E dixem;

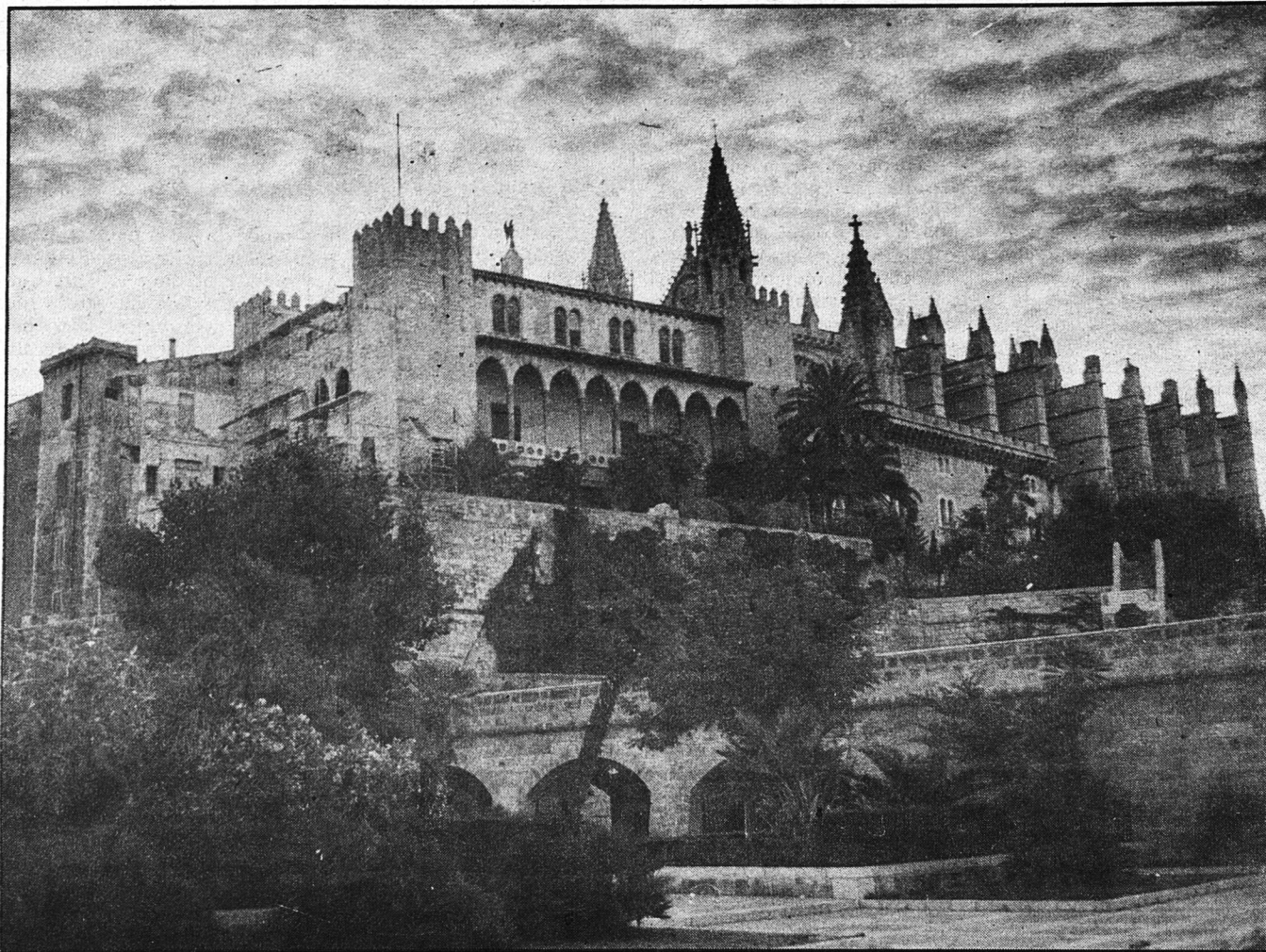
—¿Quina terra era Mallorca, ni quant té son regne?

COMENTARIS

A LES CRONIQUE

Com va esser això de la Conquesta de Mallorca?

La conquesta de Mallorca es decidí un dia que el rei es trobava a Tarragona amb els

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

seus barons. I en un banquet que s'estava celebrant a casa de Pere Martell, ciutadà barceloní, va sortir el tema de l'Illa de Mallorca.

Per aquells dies unes naus barcelonines, havien estat atacades per pirates mallorquins, i el rei de Mallorca s'havia fet el sord davant les reclamacions del rei Jaume I.

Quan acabaven de sopar demanaren a Pere Martell que els parlàs de l'Illa, ja que ell, com a mercader que era, l'havia visitada moltes vegades. I va agrada tant als barons la forma com va parlar de l'Illa, que s'entusiasmaren de tal manera que decidiren anar cap a la conquesta d'aquell "REGNE DINS LA MAR". I a finals del mes de desembre de 1228, es reuniren les corts a Barcelona, on Jaume I exposà la idea i el desig de conquerir Mallorca i va demanar ajuda al clergat, al nobles i a la burgesia, els quals després d'haver-ho pensat durant tres dies, s'oferiren per ajudar-li.

Jaume I no era un rei absolut, sinó que tenia establert un règim de llibertat; és per això que fa demanar consell i ajuda a les classes socials que hi havia en aquella època. I com el rei sabia parlar bé va convèncer els assistents.

Els representants de les tres classes socials: l'arquebisbe de Tarragona, En Guillem de Montcada i en Berenguer Girard oferiren la seva ajuda i dugueren un nombre determinat de cavallers, peons (soldats de peu), naus, etc.

D'els aragonesos només vengueren aquells que no pogueren excusar-se, ja que no els feia cap gràcia conquistar aquella illa.

D'aquesta manera el dematí del 5 de Setembre de l'any 1.229, va partir un gran estol de naus del port de Salou. Allò era una heroicitat per un rei, però Jaume I no podia menys de fer-ho.

El rei tenia aleshores només 21 anys.

Escoltem ara un fragment de la crònica de Desclot, en què el rei Jaume I parla del mal i del dany que el rei moro de Mallorca fa a les seves naus i la decisió de prendre l'Illa.

TEXT ANTIC

—Barons: ben sabets lo mal e el dan que el rei mallorquí fa tots jorns a les mies gents; e ho he-li'n tramès missatge a ell ha-m'ho tengut en vil; per què jo he en cor e en voluntat que, a plaer de Déu e per tal que son serví hic sia encara feït, que si volsaltres m'hi voleu ajudar, que vaja pendre la ciutat de Mallorques ab tota l'illa. E d'açò precvos tuit que hajats bon cor e que em retats tal respost que Déu ne sia pagat, e jo e tots vosaltres.

TRANSCRIPCIO

—Barons: bé sabeu el mal i el dany que el rei mallorquí fa tots els dies a les meves gents; i jo li he transmès el missatge però ell no l'ha tengut en compte; perquè jo duc dins el cor i en la voluntat que, a plaer de Déu i per tal que sigui fet encara el seu servei aquí, que si volsaltres m'hi voleu ajudar, que vaja pendre la ciutat de Mallorca amb tota l'illa. I per això vos preg a tots que tengueu bon cor i en doneu tal resposta que Déu, jo i tots vosaltres en siguem pagats.

E demanaren-ho a En Pere Martell, per ço com era comit de galees, e en Pere Martell dix-los que els en diria noves per ço car ja hi havia estat una vegada o dues, e afaçonava que l'illa de Mallorques tenia tro a tres-centes milles que la volvien en torn: e Menorca era cntra la part de Sardenya, contra aquella illa que era a

la part de grec: e Eivissa que era a la part de garbí: e Mallorca era cap de les altres illes, e feien ço que el senyor de Mallorques los manava, e hi havia una altra illa en què habitaven sarraïns que havia nom la Formentera, e era prop d'Eivissa, e havia de freu de mar entre Eivissa e la Formentera una milla. E, quan hagueren menjat vengren demanant nós e dixerem;

—Senyor nós havem demanat a En Pere Martell de ço que crem que a vós plaurà, d'una illa que ha nom Mallorques, e en aquella illa ha rei, e dejús aquell Regne ha altres illes, Menorques e Eivissa, e aquestes són subjugades al rei de Mallorques, e açò que Déus vol no pot negú desviar ni tolre, e plaer-vos ha, e tindrem per

bo que vós aquella illa conquiritats per dues raons: la primera que vós ne valrets més e nós, l'altra que serà cosa meravellosa a les gents que oïran aquesta conquesta que prengat terra e regne dins en la mar on Déus lo volc formar.

E nós escoltam les llurs paraules e plagueren-nos molt.

TRANSCRIPCIO

I quan nosaltres acabavem ja de sopar, parlaren entre ells.

I deim:

—¿Quina terra era Mallorca, i quant té el seu regne?

I ho demanaren a En Pere Martell, ja que era comit de galeres. I en Pere Martell els va dir que els en donaria noves, ja que ell havia estat una vegada o dues, i calcula-

va que l'illa de Mallorca tenia fins a tres-centes milles que l'enrevoltaven a l'entorn: i Menorca era contra la part de Sandenya, contra aquella illa que era a la part de Gregal: i Eivissa que era a la part de llebeig: i Mallorca era cap de les altres illes, i feien tot allò que el rei senyor de Mallorca els manava, i hi havia una altra illa en què habitaven sarraïns, anomenada Formentera, i era aprop d'Eivissa, i hi havia de freu de mar entre Eivissa i Formentera una milla. I quan hagueren menjat vengueren davant nosaltres i digueren:

—Senyor, nosaltres hem demanat a En Pere Martell d'allò que creim que vós serà grat, d'una illa que té per nom Mallorca, i en aquella illa hi ha rei, i devora aquell regne hi ha altres illes, Menorca i Eivissa, i aquestes són subjugades al rei de Mallorca, i allò que Déu vol no pot ningú desviar ni apartar, i vos ha de plaure, i tindrem per bo que conquerigueu aquella illa per dues raons: la primera que vós i nosaltres valdrem més, l'altra que serà cosa meravellosa per a les gents que escoltaran aquesta conquesta que prengueu terra i REGNE DINS LA MAR on Déu el volgué formar.

I nosaltres escoltarem llurs paraules i ens plagueren molt.

Comença aquest fragment amb una pregunta feta a En Pere Martell, que era molt entès en coses de mar. Es precisament per això que els nobles li fan la pregunta.

Si ens fixam bé en el text, hi podem distingir dues parts: la primera conté una descripció, feta de manera bastant general, sobre les illes.

Si analitzam aquesta descripció hi trobam que no dóna, per exemple, una situació exacta; pensem que en aquell temps no disposaven de maquinària per poder precisar amb exactitud la situació d'un lloc. Per tant el que fa Pere Martell es servir-se, per una banda, de l'anomenada rosa dels vents, que tots coneixem; i, per altra banda, fent referència a altres illes ja conegudes, com Sardenya.

La segona part, respon ja directament a la decisió de

(Continúa a pàg. següent)

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

(Ve de pàg. anterior)

conquerir Mallorca. En la primera part l'autor ens ha anat preparant el terreny. Veiem ara com es desenvolupa aquesta segona part:

Els nobles van davant el rei i li conten el que en Pere Martell els ha dit. Aquí és molt important la forma de fer aquesta exposició; no li diuen ja els detalls que sobre l'extensió i situació han escoltat d'en Pere Martell, sinó que sols repeteixen que Mallorca té un rei, i que hi ha altres illes devora que també estan sota meses al mateix rei.

Fixem-nos que la paraula "conquerir", no surt quasi fins el final, i ja de tot d'una donen les raons per les quals li agradaria el rei la conquesta de l'illa.

Aquesta darrera part intenta que el lector segueixi amb gran interès tot el que s'està contant. I veim com el rei acaba precisament amb aquells mots "E nos escoltam les llurs paraules e plagueren-nos molt".

VOCABULARI:

COMIT DE GALERES.— Persona que a les galeres tenia el seu càrrec la direcció i càstig dels remers i galiots. Especi de capità de mar del nostres dies.

GREC: Gregal.— Un dels vuit vents de la rosa dels vents, en direcció nord-est.

GARBI: Llebeig.— Vent en direcció sud-oest.

SARRAINS.— Nom en què es designa els moros que habitaven l'illa de Mallorca.

PLAURE.— Agradar. Ésser de molt bon grat una cosa.

ACTIVITATS

1) Fer un mapa de les Illes amb la rosa dels vents al costat.

2) Donar una visió personal sobre el que vos sembla el text.

3) Fer uns dibuixos de galeres medievals amb petits comentaris.

4) Fer-ne del fragment una petita representació.

Després de diverses contrarietats i dificultats, les naus del rei En Jaume arribaren a port.

El text que hem escollit ara és precisament el moment en què l'estol desembarca a terra ferma, en un lloc anomenat Santa Ponça.

TEXT ANTIC

E trobaren un lloc qui havia nom Sancta Ponsa, e estimaren que allí era bon lloc d'arribar, e que hi havia un puig, e prop de la mar, e ab cinc-cents hòmens que hi poguessen pujar no hauriem paor que el perdessin ans seria arribat tot l'estol. E fo així emprès que el diumenge reposassen en aquell puig del Pantaleu.

E sobre açò lo digmenge a hora del migdia veng un sarraí qui havia nom Alf de la Palomera, nedant a nós, e contans, noves de l'illa, e del rei, e de la ciutat.

TRANSCRIPCIO

I trobaren un lloc que tenia per nom Santa Ponça, i foren del parer que allí era un bon lloc per atracar, i que hi havia un puig prop de la mar, i amb cinc-cents homes que hi poguessin fer pu-

jar no, haurien de tenir por que el perdessin abans que tot l'estol hagués arribat. I fou decidit així: que aquell diumenge reposassin en aquell puig del Pantaleu.

I amb això, el diumenge, devers migdia, un sarraí que es deia Alf de la Palomera, va venir nedant cap a nosaltres, i ens donà noves de l'illa, del rei i de la ciutat.

La narració es molt ràpida en aquest fragment. Es tracta com veim de l'elecció del lloc per desembarcar. Pensem que no era tan fàcil de fer en aquells temps, i a més a més degut a les tempestes que eren molt freqüents (i encara ara) a les costes de Tramuntana.

Però ells ho planejen bé, saben com fer-ho perquè el desembarc els surti perfecte.

Enmig del mar hi havia un illot, en forma de puig, anomenat Pantaleu. Es allà on descansarien aquell diumenge. Però aquell descans quedà interromput per l'arribada d'un personatge desconegut: un sarraí. Alf era el seu nom, i arribà nedant des de la costa. Ell sabia ben bé que el rei En Jaume venia decidit a conquerir l'illa. La seva mare, havent consultat els astres, li havia dit que tota aquella terra de "Mallorques" seria del rei Jaume I. El sarraí tenia ganes que el rei moro fos llevat d'enmig.

Y tothom rebé de bona gana aquella predicció. El rei prometé al sarraí una recompensa.

Escoltem un passatge, aquesta vegada tret d'un altre cronista: Bernat Desclot en què es conta de manera més extensa l'episodi de N'Alf de la Palomera.

Abans de començar direm que aquesta narració és molt més ampla i que hi trobam freqüents diàlegs que fan resaltar l'acció.

LLOC DEL DESEMBARC

TEX ANTIC

Diu lo comde que quan tot lo navili fo justat a la Palomera e el rei fo eixit en l'illa del Pantaleu ab molts de rics barons e d'altres gents per deportar e per alegrar; per ço car la mar los havia treballats, açò fo un diumenge matí. E els sarraïns se foren ajustats en la terra devan l'illa del Pantaleu, tro a quinze milia sarraïns se'n partí un e gita-se en la mar e, de nadantes, vnc-se'n a l'illa on lo rei d'Aragó era. E quan fo eixit de la mar, veng davant lo rei, e agenollà's a ell e saludà-lo en son llatí. El rei féu-li donar vestidures e puis demanà-lo del feit de la terra o del rei sarraí; i el sarraí liva dir:

—Senyor, sàpigues per cert que aquesta terra és tua e a ton manament; que ma mare me dix e impregà que jo vengués a tu e t'ho dixés. Que ella és molt sàvia femna e ha conegut en la sua art d'astronomia que aquesta terra deus tu conquerir.

Dix lo rei;

—Com as tu nom?

—Senyor —dix lo sarraí— Alf m'apella hom, e s'on majordom del rei de Mallorques.

—Digués-me, lo rei on es ne què fa?

—Senyer —ço dix lo sarraí— lo rei és en la ciutat

e ha ajustats per escrit, que jo els he tots comptat, quaranta— dos milia homens ben armats, dels quals n'hi ha cinc milia a cavall e els altres són bons servents, e molt valents e ardit; e cuiden-te vedar que no prengues terra en null lloc de Mallorca. Per què faràs gran seny si et cuites de pendre terra al pus tots que pusses, abans que ells sien eixits de la ciutat.

—Amic —dix lo rei—, ben sies vengut, a sàpies que jo et faré gran bé, a tú, e a ta mare e a tos fills; si que te'n tindràs per pagat.

TRANSCRIPCIO

Diu el comte que quan tot el navili va haver atracat a la Palomera i el rei hagué pres terra a l'illa del Pan-

taieu amb molts de rics barons i altres gents per divertir-se i alegrar-se, ja que la mar els havia exercitat, això fou un diumenge dematí. I els sarraïns s'anaren ajuntant en terra davant l'illa del Pantaleu, fins a quinze mil sarraïns a cavall i a peu amb llurs armes; d'aquests sarraïns en partí un i es va tirar al mar i, nedant, se'n va venir a l'illa on el rei d'Aragó era. I quan va haver sortit de la mar, va venir davant el rei, s'hi agenollà i el saludà amb el seu llatí. El rei li féu donar vestidures i després li demanà del fet de la terra i del rei sarraí; i el sarraí li va dir:

—Senyor, sàpigues que aquesta terra és teua i al teu ordre; que ma mare m'ha dit i em pregà que vingués a dir-t'ho. Ella és una dona molt sàvia i ha conegut en la seva art de l'astronomia que aques-

ta terra tu has de conquerir.

Digue el rei:

—Quin és el teu nom?

—Senyor —digué el sarraí— Em diuen Alf, i som majordom del rei de Mallorca.

—Diguem on és el rei i que fa?

—Senyor —va dir el sarraí— el rei és a la ciutat i ha reunit per escrit, que jo els he comptat tots, quaranta-dos mil homes ben armats, dels quals n'hi ha cinc mil a cavall, i els altres són bons sirvents, i molt valents i atrevits i cuiden de vedarte el que no puguis prendre terra en cap lloc de Mallorca. Faràs molt bé si procures prendre terra tan aviat com pugues, abans que ells hagin sortit de la ciutat.

—Amic —digué el rei—, si-

sona a persona. N'Alf no sols li dona el seu nom, sinó també el càrrec que té: majordom del rei.

Desclot vol ésser molt objectiu en contar els successos. Ho narra tal i com ha esdevingut; fins i tot podríem dir amb les mateixes paraules. Amb quina naturalitat i expressivitat sap exposar els diàlegs.

Si comparam el fragment de la crònica de Jaume I, amb aquest veim que hi ha una gran diferència. El llibre dels Feyts en parla molt poc d'aquest personatge. Es limita a dir: "un sarraí que es deia Alf, de la Palomera, va venir nedant cap a nosaltres, i ens donà noves de l'illa, del rei i de la ciutat". Però no especifica res més; en canvi Desclot n'om-

en les platges de Mallorca ferest giscava el llevat. Les ones avalotades bramaven contra el rocam, reptant contra el rocam, reptant amb creixent superba de Palomera els penyals.

Dementres tota la costa callava morta d'esglai, temerosa d'envençar-se al colp de la tempestat, entre els arbres del pujol per la promera esquixats, amb la llum del llamp se veien

dues ombres conversant:

L'una era d'un jovecell de braç dur i front colrat, l'altra era una vella mora defallida i delirant.

La jaia a son fill li deia, passant lo febrós esguard de la mar a les estrelles, de les estrelles al mar: "¿Veus, fill meu, la Mitja Lluna

que era abans tan resplandent?

Ja no fa claror ninguna! un nou sol ix per Ponent!

"Vénen naus que han per senyera

escuts de barres lluent, i guerrers de raça fera que en son pit han creus

rogents, els mena en aqueixa terra rei qui es gosa en lo perill; de més valent en la guerra no n'hi pot haver mon fill!

"Quan veges en lo vavili onejar lo drap vermell, ves al cristià! oferi-li ton coratge i ton clotell i pugna, i de l'host valenta lo més valent sigues tu!

En l'estret de Dragonera un pujol s'alça del fons; de Pantaleu lo nom porta de temps antic aquell mont. Allà els guerrers reposaven de la passada maror, i els vaixells ficaven s'ungla dintre les roques del gorg.

De sobte vers la ribera se giraren los ulls tots: de l'estret canal eixia un alarb cansat i xop. Com fo arribat a la tenda doblegà en terra el genolls, i rei i nobles atònits escoltaren aqueixs mots: "Ben vengut en nostra terra, los valents de l'Aragó, i el gran rei que en bona guerra

l'illa haurà per guasardó! "Desnua, Senyor, desnua l'espasa forta i potent; lo que veus es terra tua i serà a ton manament. "Ma mare fou muller sàvia en los astres per lleguir, i jo sé de lo seu llavi que tu l'has de conquerir

Fou vera la profecia de la mare de N'Alf; es ponguè, es ponguè per sempre

la lluna dels Sarraïns. MALLORCA, LA CIUTAT

BELLA, sos tres murs veu derruïts, per la porta d'Alcofol veu entrar guerrers a mils. Per carreres i per places sonaven gemics i crits; crits de goig del qui vencien, dels vençuts amargs sospirs.

QUESTIONS

1. Assenyala un tros del fragment en què només hi hagi narració, i un altre en què sols hi trobis diàleg. (ens referim al fragment de la crònica, no al poema

(Continúa a pàg. següent)

La conquesta de Mallorca a través de les cròniques (1)

(Ve de pàg. anterior)

de Tomàs Forteza).

2. Localitza en un mapa l'illa del Pantaleu i fe el contorn de la zona del desembarc.

3. Fe un resum del fragment que hem llegit.

4. Compara els textos de Jaume I i Descloit, i observa les diferències. Escribeu el que et sembla cada un d'ells.

5. Sabries fer-ne un dibuix representatiu de les distintes escenes que es succeeixen en cada moment. Feu en forma d'historieta; ens ho pots contar elaborant-ho de manera personal.

***

¿Què passà després de la visita de N'Alí de la Palomera? Escoltem-ho atentament:

TEXT ANTIC

E quan vent a la mitja nit dirfets que en tot lo nostre navili no parlava null hom. E les Galees, dotze que n'hi havia, cada una tirava sa tarida, e anaven traent les tarides del port gent a suau: e els sarraïns sentiren-ho, e arravataren-se, e aquests nostres que traïen les tarides estegueren-se de remar, e estegueren gent a suau, e anaren escoltant. E aquests anaven traent les tarides suau. E quan venc a cap d'una peça, los sarraïns s'escribaren una peça e fortment, e vim que sentits érem de tot en tot. E ells cridaren, e nós cridam: —Alanar en bona ventura.

—Alanar en bona ventura. E els sarraïns anaven-se'n per terra a peu e a cavall, esguardant on iríem prendre terra. E cuitaren-se tant les nostres dotze galees e les dotze tarides que ans foren a terra que ells.

TRANSCRIPCIO

I qual vingué la mitja nit, haurien dit que en tot el nostre navili no parlava ningú. I cada una de les galeres, que n'hi havia dotze, anava remolcant la seva tarida, i anaven duent les tarides del port en silenci i a poc a poc. I els sarraïns ho sentiren i s'esvalotaren; i els nostres que duïen les tarides, s'aturaren de remar, i romangueren en silenci; i ells anaven escoltant, i aquestes anaven duent les tarides poc a poc.

I un poc després els sarraïns es posaren a cridar durant una estona i amb grans crits; i vàrem comprendre que se'ns havia sentit del tot. I ells cridaren; i nosaltres, quan vam posar-nos a navegar cridàrem: —Amb bona ventura! —I els sarraïns se n'anaven per terra ferma, a peu i a cavall. I miràrem on aniríem a prendre terra; i les nostres dotze galeres i les dotze tarides feren tanta via que foren a terra abans que ells.

Per què aquest silenci? Els moros ja estaven a l'aguait. S'havien instal·lat a la costa, esperant que les gents del rei En Jaume prenguessin terra.

Les naus cristianes havien fondejat, i tota la tripulació esperava el moment més oportú per desembarcar: una petita distracció de l'exèrcit musulmà.

Així s'explica aquest silenci tan profund "en tot el nostre navili no parlava nin-

gú".

Aquest fragment requereix una lectura molt atenta per poder fruir el seu sentit i contingut. Per això cal llegir-lo poc a poc, detenint-nos en aquells moments més expressius.

FIXEM-NOS COM ES TRACTA D'UNA NARRACIÓ QUE ENS CONTA, FINS I TOT, ELS DETALLS MES INFIMS.

I podem distingir tres apartats:

1. El moment en què, en silenci, van cercant port on desembarcar.

2. Els sarraïns es donen compte de la seva presència i comencen a cridar (el silenci es romput). Així i tot el mutisme es complet a les naus del rei En Jaume:

gran a l'edat Mitjana per a transportar cavalls i maquinària militar.

NAVILI.— Vaixell de guerra.

GALERA.— Nau, de velles i remos.

ESVOLTAR-SE.— Agitar-se amb gran saragata, bulla i renou.

ROMANGUEREN EN SILENCI.— Restaren callats, sense obrir boca.

ACTIVITATS

1. Fer un guió dramàtic, per fer una representació des del sopar de Tarragona fins al desembarc a Santa Ponça.

Es poden dividir els

açò dixerem be trenta vegades o pus. E, quan los cavalls armats començaren d'entrar cessà la vou. E, quan fo feit lo pas on devien entrar los cavalls armats, havia ja bé llains cinc-cents homes de peu. E el Rei de Mallorques ab tota la gent dels sarraïns de la ciutat foren ja tots venguts al pas, e estrenyeren en guisa los de peu que hi eren entrats, que si no entrassen, los cavalls armats tots eren morts. E segons que els sarraïns nos contaren, deïen que viren entrar primer a cavall un cavaller blanc ab armes blanques; e açò deu ésser nostra creença que fos sent Jordi, car en estòries trobam que en altres batalles l'han vist de crestians

passa a passa.

I quan tots es posaren a caminar, els cavallers i els servents, i s'anaren acostant al vall on hi havia el pas, tota la host començà a cridar: — Santa Maria, Santa Maria! — I aquest mot no cessaven de dir-lo, que quan l'havien dit el tornaven a repetir, i així com més el deïen, més alta era la cridòria. I el digueren ben bé trenta vegades, o més, i quan els cavalls armats començaren d'entrar, la cridòria cessà.

I quan fou obert el pas per on havien d'entrar els cavalls armats, ja hi havia allà dins ben bé cinc-cents homes de peu. I el rei de Mallorca, amb tota la gent dels sarraïns de la ciutat, ja hagueren vingut tots al pas; i escometeren de tal manera als de peu que hi havien entrat, que si no haguessin entrat els cavalls armats, tots haurien estat morts.

I segons que ens contaren els sarraïns, diu que primer vieren entrar a cavall un cavaller blanc ab armes blanques; i la nostra creença és que fos Sant Jordi, ja que en les històries trobam que en altres batalles de cristians i de sarraïns hom l'ha vist moltes vegades.

Es va creant un clima d'emoció i paràlisi tot el llarg del passatge.

Conta de quina manera esdevingueren els fets en aquest gran i darrer assalt.

Si anam escodrinyant aquest passatge passa a passa ho veurem més clar.

Descobrim, en primer lloc, uns preparatius:

Religiosos, per una banda Militars, per l'altra.

Ambdues coses van lligades en aquella època, és a dir, no es pot dur a bon termini una lluita o conquesta, sense ésser (segons la seva mentalitat medieval) profundament religiós. I aquest caire religiós hi és a cada moment; bé invocant el nom de Maria (sobretot aquest), bé invocant el nom de Déu.

Fixem-nos en les expressions que ho indiquen:

Que rebessen lo cos de Jesucrist

en nom de Nostre Senyor Déus

e tornam-nos a la Mare de Déu

E, Mare de Déu Senyor

En nom de Déu (tres vegades)

Sancta Maria, Sancta Maria.

En quant als preparatius militars, veim que aquests es mouen dins un ordre i

una disciplina perfectes: tots van armats, cadascú amb la seva arma.

Col·locats entre el campament i la vila, primer els peons, després els qui van a cavall, esperen l'ordre de combat.

El narrador no es perd detall. Sembla com si tot estés calculat i mesurat: l'hora i el dia, el mes i l'any

"quan venc a l'alba" "ja s'anava esclarent lo dia".

El rei dona l'ordre d'avançar "Via, barons" però ningú no es mou. Són aquestes, dues paraules plenes d'expressivitat i de força capaces de fer moure qualsevol persona, però això no succeeix.

El rei ja comença a dubtar de les promeses dels cavallers i peons; però no defalleix i acudeix a l'ajuda de la Mare de Déu (prova de la religiositat ja esmentada més amunt).

I torna a dir en la veu més alta: "Via barons". Afegint-hi ara: Es que teniu por? I res, els peons continuen quiets com estàtues. I així fins a tres vegades.

L'emoció i la força de les paraules va creixent per moments: de cada vegada es va fent més intensa i vibrant. Es ara, quan tothom es posa en marxa, tots al mateix temps. Els ànims ja estan encesos, i a poc a poc van acostant-se a la vall, cridant amb aquella eufòria: Sancta Maria, Sancta Maria". El narrador remarca: "tots a una veu" (com si fossin un sol que crida).

A partir d'aquest moment la veu es fa més forta i es repeteix moltes vegades. Aquí es el punt culminant de la narració. La por ja ha fugit, sols resta fluïtar per aconseguir la victòria.

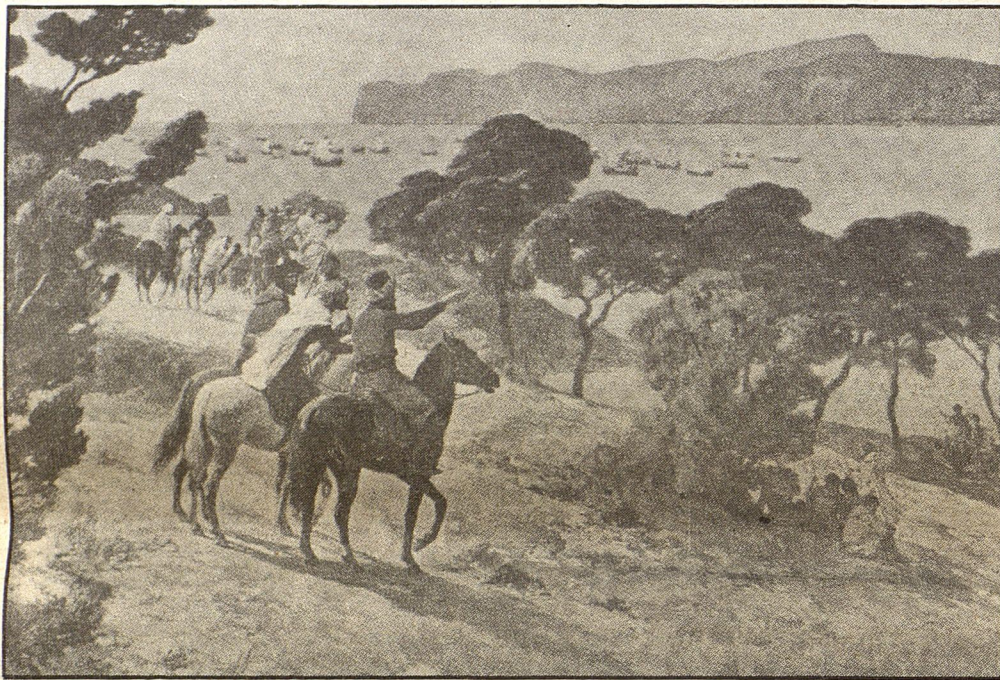
I així ho faran. La veu s'atura, ja no criden més. Es senten prou reconfortats per batallar.

La topada es dura. I es conta la llegenda d'aquell cavaller blanc, vist pels sarraïns, entrant triomfalment i que hom suposa que fou Sant Jordi, avui patró de Catalunya.

Un autor català, Ramon d'Alós— Moner, diu que aquesta és la més antiga referència que es troba en la nostra historiografia sobre l'aparició de Sant Jordi.

Qüestions:
1. ¿Quines eren les naus que s'empraven a l'edat mitjana? Cerca-les en algun diccionari o enciclopèdia. Fe'n alguns dibuixos.

2. Treball en grup: Tenint en compte el material recollit, fer un mural representatiu de l'escena del desembarc.

s'aturaren de remar, i romangueren en silenci.

3. Els crits del sarraïns són més forts de cada vegada, i els cristians veuen que s'han adonat de la seva presència.

ALESHORES, L'ACCIO COMENÇA A ANAR MES RAPIDA.

Naveguen i criden amb gran exclamació: "Amb bona ventura". Es a dir, som arribat aquí i conquerirem l'Illa; serà nostra.

I després el final, amb aquell accelerament en què es narrada l'acció i que ens demostra la rapidesa de les naus cristianes: "feren tanta via que foren a terra abans que ells" (en el lloc anomenat Santa Ponça).

Aquest passatge ens fa estar atent a cada moment. Sembla com si el qui ho llegeix ho està vivint en aquell instant.

Veïem les característiques més importants del fragment:

—Narració detallada i minuciosa.

—Acció lenta al principi, però que va accelerant a mesura que transcorre el temps.

—Llenguatge senzill i amb gran expressivitat. Molt bo d'entendre.

—Les seqüències, o sia les oracions, són molt curtes. Això fa ressaltar més encara l'acció dels fets que s'esdevenen, i crea un estat d'atenció (un queda amb la boca badada) dins el lector.

—Finalment un gran realisme; com si ho vèssim produït a través d'imatges, o en una pel·lícula.

VOCABULARI

TARIDES.— Embarcació

alumnes en distints grups:

a) Uns fan el guió, els diàlegs.

b) Els altres s'encarreguen de la decoració, ambientació i vestuari.

c) Uns tercers, poden fer el muntatge audio - visual (amb diapositives, discos, etc.)

També si hi ha possibilitats se'n pot realitzar una filmació.

TEXT ANTIC

dixem-los:

—Via barons, pensats d'anar en nom de Nostre Senyor Déus.

E anc per aquesta paraula nengú no es moc, e sí la oïren tots així los cavallers com los altres: e quan nós vim que ells es movien, venc-nos gran pensament, car ells no complien lo nostre manament. E tornam-nos a la Mare de Deu, e dixem:

E, Mare de Déu Senyor, nos venguem aquí per ço que el sacrifici de vostre Fill hi fos celebrat; pregau-li que no rebem aquesta deshonra, jo i els que hem serveixen a mi en nom vostre i del vostre car fill! — I els cridàrem altra vegada: — Via, barons! En nom de Déu! Que els teniu por? — I ho varem dir tres vegades. I amb això, els nostres es posaren a caminar

E altra vou escridam-los: —Via, barons, en nom de Déu, que els dubtats?

E dixem-ho tres vegades: e ab aitant mogueren-se los nostres a pas. E quan venc que tots se mogren, los cavallers e els servents, e s'anaren acostant al vall on era lo pas, tota la host a una vou comença de cridar:

—Sancta Maria, Sancta Maria! E aquest mot no els eixia de la boca, que quan l'havien dit sempre s'hi tornaven, e així com més lo deïen més pujava la vou: e

e de sarraïns moltes vegades.

TRANSCRIPCIO

—Via barons! Comenceu a caminar en nom de Nostre Senyor Déu! — I a aquest mot ningú no es va moure, i sí l'oïren tots, tant els cavallers com els altres. I quan nós veïérem que ells no es movien, ens vingué una gran angoixa, ja que ells no complien el nostre manament. I ens adreçarem a la Mare de Déu, i diguérem: — Ah, Mare de Déu, senyor! Nós vinguérem aquí per tal que el sacrifici del vostre Fill hi fos celebrat; pregau-li que no rebem aquesta deshonra, jo i els que hem serveixen a mi en nom vostre i del vostre car fill! — I els cridàrem altra vegada: — Via, barons! En nom de Déu! Que els teniu por? — I ho varem dir tres vegades. I amb això, els nostres es posaren a caminar

CAP NIN SENSE ESCOLA!

CAP ENSENYANT SENSE FEINA!